

УДК 332

Гаркуша О.М.

доктор економічних наук, професор,

Миколаївський міжрегіональний інститут розвитку людини
ВНЗ «Відкритий міжрегіональний університет розвитку людини «Україна»

СТИМУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

STIMULATION OF SOCIAL AND OF REGIONAL ECONOMIC DEVELOPMENT

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто стратегію стимулювання соціально-економічного розвитку регіону та механізм її реалізації; визначено основні завдання механізму реалізації стратегії стимулювання соціально-економічного розвитку.

Ключові слова: регіон, стимулювання, соціально-економічний розвиток.

АННОТАЦИЯ

В статье рассмотрена стратегия стимулирования социально-экономического развития региона и механизм ее реализации; определены основные задачи механизма реализации стратегии стимулирования социально-экономического развития.

Ключевые слова: регион, стимулирование, социально-экономическое развитие.

ANNOTATION

The article considers the strategy to promote socio-economic development of the region and the mechanism of its implementation; defines the main mechanism of realization of strategy of promotion of social-economic development.

Keywords: the region, stimulating economic and social development.

Постановка проблеми. Соціальна стабільність та благополуччя населення держави головним чином залежить від рівня розвитку економіки й самодостатності регіонів. Досягнення цієї мети пов'язане зі створенням ефективної системи стимулювання соціально-економічного розвитку регіону, адже без цього неможливо здійснити прогресивні зрушення в економічній та соціальній сферах, забезпечити гнучкість і адаптованість підприємств до постійних змін у зовнішньому середовищі. Це зумовлює необхідність пошуку та формування ефективних механізмів функціонування та розвитку регіонів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми державного регулювання розвитку регіонів досліджуються як зарубіжними, так і вітчизняними вченими. Серед зарубіжних науковців слід відмітити праці А. Сміта, І. Фішера, Д. Хікса; вітчизняних – О.М. Алімова, П.Ю. Бельського, М.І. Долішнього, В.Ю. Керещман, М.Х. Корецького, Ю.Б. Коротича, О.П. Крайника, М.А. Латиніна, А.С. Лисецького, О.Г. Топчієва, Ю.М. Хвесика, та інших. Так, зокрема, сутність, основні напрямки, пріоритети державної регіональної політики визначили М.М. Миколайчук та Д.В. Нехайчук.

На сьогодні основною метою економічного розвитку більшості країн світу і їх регіонів є поліпшення якості життя населення. Тому процес соціально-економічного розвитку включає три найважливіші складові:

– підвищення доходів, поліпшення здоров'я населення і підвищення рівня його освіти;

– створення умов, сприяючих зростанню самоповаги людей у результаті формування соціальної, політичної, економічної і інституційної систем, орієнтованих на пошану людської гідності;

– збільшення свободи людей, зокрема їх економічної свободи.

Останні два показники якості життя не завжди враховуються при оцінках ступеня соціально – економічного розвитку країн і регіонів, проте останнім часом в управлінській науці і практиці їм надається все більше значення. Розвиток будь-якого регіону – багатоцільовий і багатокритерійний процес.

Зміст розвитку регіонів може досить суттєво розрізнятися. Серед цілей соціально-економічного розвитку регіону використовуються такі, як збільшення доходів, поліпшення освіти, покращання навколишнього середовища, рівність можливостей, розширення особистої свободи, збагачення культурного життя. Деякі з цих цілей ідентичні, але в певних умовах вони можуть мати істотні відмінності. Так, обмежені засоби можна направити або на розвиток охорони здоров'я, або на охорону навколишнього середовища. Виникає конфлікт між цілями розвитку.

У поняття соціально-економічного розвитку регіону входить і така важко вимірна субстанція, як культура життя населення. Позитивна динаміка економічного розвитку регіону можлива лише за умови збагачення культурного життя населення даного регіону. Соціально-економічний розвиток регіону лише тоді має позитивну динаміку, коли за інших рівних умов розширюється особиста свобода кожного, у тому числі і в економічній області, що можливо при ефективній підтримці малого і середнього бізнесу, антимонопольних заходах, захисті прав споживачів, забезпеченні реальної свободи пересувань, яка забезпечується розвиненим ринком житла. Вельми плідною концепцією, що дозволяє ефективно аналізувати проблеми економічного розвитку регіону, є концепція основного і допоміжного виробництва. При достатньо швидких структурних зрушеннях, обумовлених науково-технічним прогресом, головним чинником успішного розвитку регіону стає не основне, а допоміжне виробництво.

Довгострокове процвітання регіону залежить від того, наскільки розвинена в ньому інфраструктура і наскільки вона готова узяти на себе навантаження нового основного виробництва. Чим більше розвинена інфраструктура, тим більше гнучкою є вся економіка регіону, тим на міцнішій основі базується його економічний розвиток і процвітання.

Як реальний інструмент сформована стратегія стимулювання соціально-економічного розвитку регіону разом із визначенням основних її імперативів (безумовних вимог до форми і змісту) викликає необхідність розроблення і використання власного механізму реалізації. Обумовлене це тим, що застосування так званого універсального механізму реалізації стратегії не дозволяє повною мірою враховувати регіональні особливості, викликані дією територіального і галузевого розподілів праці (структура видів економічної діяльності й організація господарського комплексу кожного окремо регіону завжди виступають як виняткові).

Призначення механізму реалізації стратегії стимулювання економічного розвитку регіону полягає в тому, щоб за допомогою цільового фінансування розвитку регіональної інфраструктури, за допомогою формування сприятливого підприємницького клімату, шляхом мотивації як органів місцевого самоврядування, так і суб'єктів господарювання забезпечити не тільки залучення до суспільного виробництва природні, матеріальні, трудові, фінансові ресурси, що є в наявності, а й ефективне їх використання. При цьому необхідно виходити з того, що визначальними чинниками є:

- 1) зниження витрат виробництва і підвищення продуктивності праці;
- 2) розвиток базових галузей промисловості, що забезпечують економічну безпеку країни), який має припускати пряму і безпосередню участь держави;
- 3) нарощування економічного (виробничого, трудового, наукового, інтелектуального, фінансового) потенціалу регіону;
- 4) формування сучасних організаційних форм використання елементів продуктивних сил, орієнтованих на виробництво продукції з підвищеною доданою вартістю;
- 5) стимулювання створення валового регіонального продукту, який визначається як різниця між вартістю вироблених і вартістю повністю спожитих у процесі виробництва товарів і послуг.

Основними завданнями розроблення стратегії стимулювання соціально-економічного розвитку повинні бути, з одного боку, формування привабливого інвестиційного клімату на території регіону; з іншого – акумуляція і накопичення в необхідних розмірах фінансових ресурсів за рахунок використання власного економічного потенціалу; з третього – домінування вирішення місцевих проблем економічного і

соціального розвитку із четвертого – інноваційний розвиток техніки, технології й організації виробництва.

Серед суб'єктів реалізації стратегії стимулювання соціально-економічного розвитку регіону можуть бути: органи державної влади державного і регіонального рівня, органи представницької влади регіонального і місцевого рівня, суб'єкти господарювання (розташовані як на даній території, так і за її межами), об'єднання громадян (зокрема, професійні спілки), неурядові організації, фінансові інститути (комерційні банки, страхові компанії, інвестиційні фонди тощо).

Серед організаційних методів стимулювання можуть використовуватися: спрощена процедура створення суб'єкта господарювання, спрощена схема оподаткування і статистичної звітності, надання консультаційних і аудиторських послуг, проведення прикладних досліджень та ін.

Серед економічних методів стимулювання можна виділити дві групи: прямої і опосередкованої дії. До групи прямої дії належать методи субсидування на розвиток виробництва (створення нових робочих місць, навчання і підвищення кваліфікації робочої сили, окремі напрями диверсифікації виробництва та ін.). До групи методів опосередкованої дії належать методи передачі в довгострокову оренду (концесію) державного майна, використання сучасних організаційних форм (вертикально або горизонтально-інтегрованих структур, аутсорсинг у та ін.) взаємодії продуктивних сил.

Серед правових методів стимулювання можна виділити законодавчо встановлюваний спеціальний режим господарювання на певній території, що передбачає використання певних пільг і преференцій для заздальгідь визначуваного кола учасників або для строго окресленої межами території, укладання територіальних угод між учасниками реалізації стратегії.

Одним із призначень стратегії стимулювання економічного розвитку регіону є забезпечення збалансованості, врівноваженості державної інвестиційної політики і регіональної політики економічного і соціального розвитку. Якщо державна інвестиційна політика припускає прагнення до ефективного використання інвестиційних ресурсів, що не виключає при цьому посилення регіональних розбіжностей в економічному розвитку, то регіональна економічна політика економічного і соціального розвитку спрямована на забезпечення соціальної справедливості. Це обумовлюється наявністю певних суперечностей у суспільних інтересах використання інвестицій: у першому випадку мова йде про збільшення державних доходів і можливостей поповнення державного бюджету в найближчому майбутньому, а в другому – про можливе зниження обсягів державної допомоги слабо розвиненим регіонам у далекому майбутньому. Власне, і механізм реалізації стратегії

стимулювання економічного розвитку регіону має будуватися з урахуванням зазначених імперативів.

Іншим призначенням стимулювання соціально-економічного розвитку регіону є нейтралізація негативних чинників, що викликають посилення тенденцій розосередженості суспільного виробництва на території окремих регіонів, зниження ступеня освоєності (дивергенція

умов економічного розвитку) території і ослаблення міцності зв'язків (деінтеграція економічного простору) в економічному розвитку.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Коломійчук В.С., Шевчук Л.Т., Шульц С.Л. Стратегічні засади соціально-економічного розвитку регіону. – Тернопіль, 2012. – С. 71-72.